

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

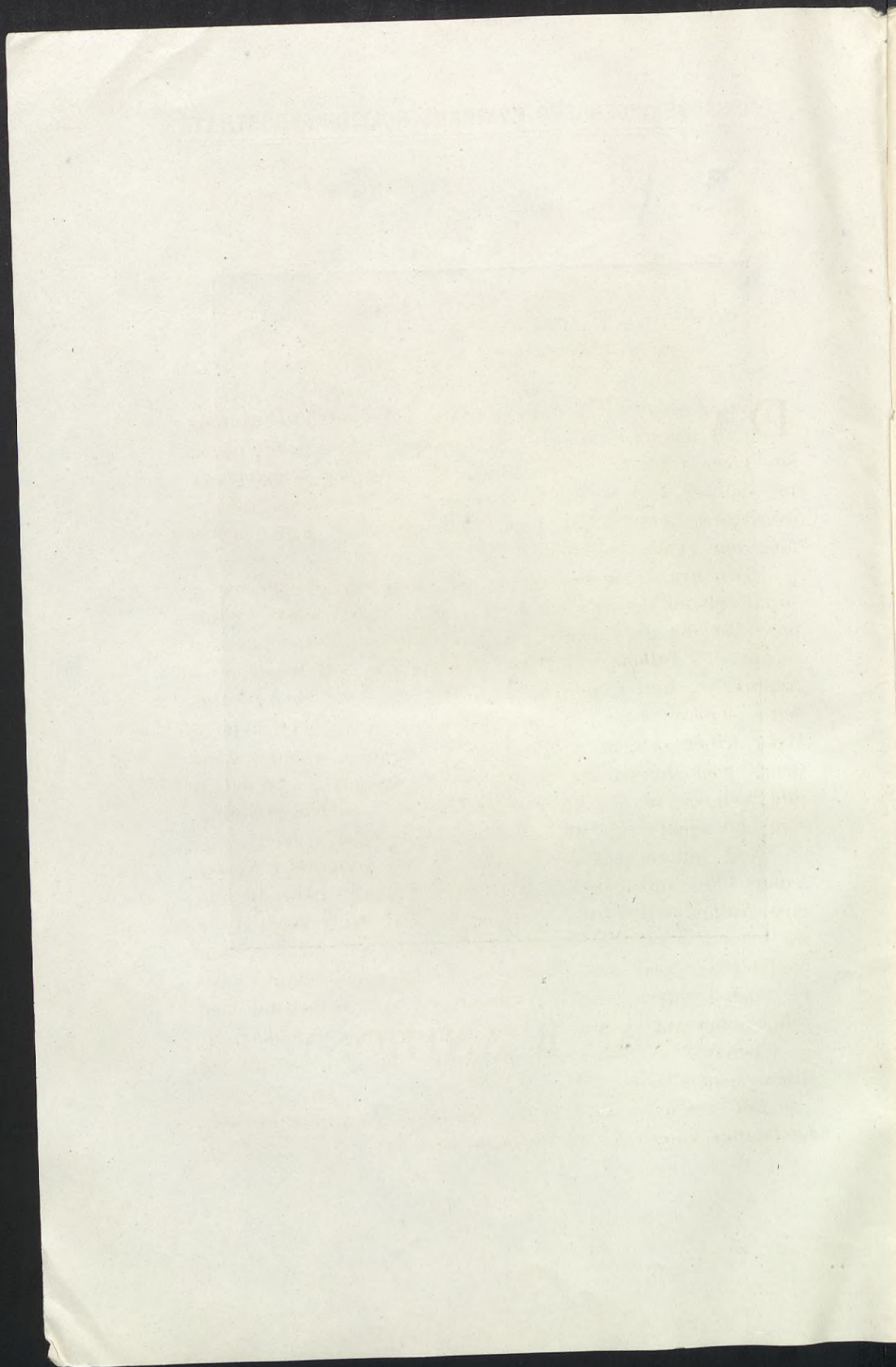
This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

LANDSFÖRENINGEN FÖR KVINNANS POLITISKA RÖSTRÄTT.

SUSAN B. ANTHONY

SUSAN B. ANTHONY.

Det är en av den historiska erfarenheten bekräftad sanning, att ingen stor rörelse till mänsklighetens höjande någonsin kommit till stånd utan att kräva offer och skapa martyrer och ej heller utan att i spetsen för densamma stått en överlägsen personlighet, som blivit bärare av den nya sanning som skulle förkunnas.

Den nya sanningen var kvinnofrigörelsen — i personlig, social och politisk mening — och en av dess främsta förkunnare bär det av miljoner kvinnor ärade och älskade namnet *Susan B. Anthony*. Det är icke endast i sitt hemland — Amerika — hon intager en rangplats som en av kvinnorörelsens pionjärer, det gör hon i hela världen, varhelst kvinnor älska frihet och rättvisa. Även vi svenska kvinnor kalla henne med stolthet vår — vår Susan Anthony — ty det är *alla* kvinnor, oavsett nationalitet, ras eller samhällsställning, som hon ägnat hela sitt långa livs kärleksfulla arbete.

Vid Internationella rösträttsalliansens kongress i Köpenhamn 1906 framförde doktor Anna Shaw en hälsning från miss Anthonys dödsbädd: »Jag ser ett långt, överskådligt tåg av kvinnor», så föll hennes ord, »gamla och unga, kvinnor med böjda ryggar och tunga steg, kvinnor som segrat i kampen och kvinnor som ännu kämpa, kvinnor jag arbetat med och kvinnor jag arbetat för, så olika och dock alla lika i ett — i behovet av frihet och rättvisa. Säg dem, säg att jag *älskar* dem alla.»

Det var även oss hon gav denna sista hälsning, vi som fortfarande kämpa för vår rättvisa sak.

Susan Anthony föddes den 15 februari 1820 i Adams i Massachusetts, den andra i ordningen av åtta barn. Fadern ägde en textilfabrik och en handelsbod. Han överflyttade år 1826 sin verksamhet till Battenville i staten Newyork. När den stora handelskrisen 1837—38 hotade familjens välstånd, flyttade han till Rochester, som alltsedan förblev Susan Anthonys hemort. Då man i hennes biografi läser om hennes föräldrar, ser man att hon haft gott att brås på och att hennes barndom och uppväxt såväl som hela hennes liv förflutit under de mest idealiska familjeförhållanden. Man förstår varifrån hon fått sin energi, sin rättskänsla, sin osläckliga humor och sin stora människokärlek.

Mr Anthony var kväkare och ådrog sig vid flera tillfällen skrapor av församlingens äldste för sin självrådighet, såsom då han ålades att göra offentlig avbön för att han gift sig med en kvinna som var baptist. Denna avbön fick följande form: »Det gör mig ont att samfundets regler äro sådana, att jag genom att äkta den kvinna jag älskar brutit mot desamma.» En annan förbrytelse var att han köpt en kappa med krage, men den största var dock att han upplåtit en sal i sitt hus åt ungdomens dansövningar för att rädda dem från krogens frestelse. För denna handling, som han kallar »den bästa i sitt liv», blev han utesluten ur samfundet, som han kallar »det bästa i världen» — en åtgärd som gick honom djupt till sinnes. Han övergick sedermera till unitarierna. Han var socialt och politiskt intresserad, umgicks med sin tids framstående män och kvinnor och var angelägen att bereda sina döttrar den bästa undervisning som kunde erhållas.

Då Susan var 15 år blev hon lärarinna i en sommarskola för mindre barn. Senare kom hon till en uppfostringsanstalt, som förestods av en kväkerska. Hennes barndoms och ungdoms dröm var att bli kväkarpräst och det var först efter många inre strider hon uppgav sin plan. Anledningen härtill förstår man av hennes brev till hemmet, sedan hon 19 år gammal fått anställning som biträdande lärarinna i en flickpension i New Rochester. Hon skriver att hon åhört en pre-

dikan av Stephen Archer, en bekant kväkarpredikant och föreståndare för en »Vännernas helpension» i Tarrytown: — — »Människorna här äro anti-abolitionister (emot slaveriets upphävande) och anti allting annat som är gott. 'Vännerna' bråkade härom dagen därför att en neger kom och satte sig i församlingshuset och några av dem gingo sin väg. Mannen var rik, välklädd och uppförde sig oklanderligt, men de ödmjuka Kristi efterföljarna kunde inte dyrka sin gud i sällskap med denna mörkhyade medmänniska. Vilken brist på kristendom! Det finns tre färgade flickor här, som brukat besöka 'Vännernas' möten därhemma, men här få de inte ens sitta på nedersta bänken. En långnäst 'äldste' dammade av en bänk på läktaren och tillsade dem att sätta sig där. Deras far var frigiven av sin ägare och lämnade efter sig 60,000 dollars och dessa flickor äro fina och bildade.» I ett annat brev till föräldrarna skriver hon: »Efter skolans slut hade jag den stora tillfredsställelsen att besöka fyra färgade personer och dricka te med dem. Att i detta hedningaland visa dessa människor aktning är mig en obeskrivlig glädje.»

Dessa exempel, som skulle kunna mångfaldigas, visar av vad stoff den unga flickan var — vidsynt tolerans och modig opposition i harmonisk förening.

Denna tids största sociala frågor voro nykterhets- och antislaverirörelsen, vilka gävo Susan Anthony tillfälle att gagna även utom hemmets och skolsalens väggar. Det hade vid denna tidpunkt uppstått en mängd nykterhetsföreningar, även kvinnliga, vilkas uppgift bestod i att samla pengar åt de manliga föreningarna och springa omkring för att skaffa namnunderskrifter på deras petitioner. Det föll ingen in att kvinnorna skulle tala eller uppträda offentligt för saken. Detta blev anledningen till Susans första revolt.

År 1849 blev hon vald till sekreterare i föreningen »Daughters of Temperance» i Canajoharie, och hon fattade nu det djärva beslutet att inbjuda traktens folk till ett sammanträde, varvid hon höll föredrag om nykterhet. Försöket avlopp lyckligt och hon blev kallad »den dugtigaste kvinnan i Canajoharie».

I juli 1848 ägde det världshistoriska mötet i Seneca Falls rum, varvid kvinnorna för första gången framställde krav på politisk rösträtt. Miss Anthonys far, mor och systrar hade varit närvarande och voro fulla av entusiasm för saken och för de ledande kvinnorna, särskilt Lucretia Mott och Elizabeth Cady Stanton, men de lyckades icke väcka Susans intresse. Därtill behövdes kraftigare medel, vilka emellertid icke läto länge vänta på sig.

Snart därefter hölls ett allmänt skolmöte i Rochester för staten Newyorks lärare. Två tredjedelar av deltagarna voro kvinnor, som anspråkslöst intagit de nedersta bänkraderna i salen. Det föll varken dem eller deras manliga kolleger in att de kunde delta i förhandlingarna eller i omröstningen angående gemensamma angelägenheter, då Susan Anthony plötsligt bragte oro i lägret genom att begära ordet. Mötets ordförande, en professor i matematik vid namn Davis, frågade ironiskt »vad fruntimret önskade», och då miss Anthony svarade att hon ville yttra sig i den föreliggande frågan, vände han sig till lärarna och frågade om deras mening. Det uppstod en livlig debatt, under vilken miss Anthony förblev stående. Hon hade en känsla av att om hon satte sig skulle slaget vara förlorat. Efter en halvtimmes förlopp skreds till omröstning — endast mellan lärarna, förstås — och med en knapp majoritet tilläts hon att tala.

Följande dag häntydde ordföranden till vad som passerat och framhöll sina egna åsikter i följande ordalag: »Betrakta denna sköna sal, se på dessa pelare, dessa fotstycken och deras rika kapitäl, kronan på denna härliga arkitektur, se huru de olika beståndsdelarna, var och en på sin plats bidrager till det helas styrka, skönhet och symetri. Skulle jag nedtaga de präktiga kapitälerna från deras höga plats och sätta dem i dammet och smutsen som omgiver fotstyckena? Nej! Lika litet skola vi draga våra mödrar, hustrur och döttrar, vilka vi hedra som högre väsen, ned i våra förhandlingar.»

Några av kvinnorna hade emellertid tagit mod till sig och framställde ett förslag till resolution, att lärarinnorna skulle

ha samma rättigheter inom föreningen som lärarna och att man skulle verka för att de erhöles en anständig betalning för sitt arbete. Tack vare ett energiskt försvar av miss Anthony blevo båda resolutionerna enhälligt antagna, till stor misräkning för ordföranden.

Nästa möte blev Susan Anthony mycket hövligt bemött när hon begärde ordet och följande år blev hon till och med anmodad att föreläsa om samundervisning. Efter föredraget kom en av mötets anordnare till henne och sade: »Så mycket jag än beundrar er vältalighet och klara logik, så ville jag hellre följa min dotter till graven än höra henne tala inför en offentlig församling.» Varpå en annan av dem svarade, att han skulle känna sig stolt om hans dotter kunde tala sålunda inför denna eller vilken som helst församling.

Året efter föreslog hon en resolution om samundervisning i skolorna och om kvinnornas tillträde till högre läroanstalter och universitet. Över detta blev gamle professor Davis lika häpen, som då hon första gången begärde ordet i skolföreningen. Han var emot allt som kunde skada den kvinnliga naturens medfödda finhet och renhet, sade han. Denna fråga var snarare ett socialt än ett pedagogiskt spörsmål. Det var första steget till äktenskapets avskaffande och skulle verka upplösande på samhällets moral. »Skall eken och rosen ha samma vård?» frågade en annan.

Susan Anthony deltog i flera år i dessa möten och talade för förbättring av lärarinnornas löner, deras rätt till överordnade platser samt för färgade barns tillträde till högre bildningsanstalter.

Det gick henne som det går nästan alla socialt arbetande kvinnor, vilka börja fundera över orsaken till det speciella missförhållande de vilja avhjälpa — de lära sig förstå att bakom reformkravet måste stå politisk makt. Mötet i Seneca Falls blev även för Susan Anthony den stora väckelsen genom bekantskapen med Elizabeth Cady Stanton — den nya rörelsens ivrigaste förkämpe. Inom få år blev hon genom sina ledaregenskaper den främsta i arbetet. Att hon icke skulle

svalna i sin tro, därför sörjde de sociala missförhållanden; under vilka kvinnorna ledö överväld, särskilt såsom hustrur och mödrar.

Ett av de många exemplen må visa av vad art den därvarande äktenskapslagen var.

Miss Anthony uppehöll sig i slutet av 1860 hos en vän i Albany, kväkerskan Lydia Mott, en av de ivrigaste i kampen för negrernas frigörelse. En afton erhöilo de besök av en tätt beslöjad dam, som bad om deras hjälp. Hon tillhörde en av Newyorcks förnämsta familjer, den ene av hennes bröder var en framstående jurist, den andre senator i Washington, själv var hon en bildad och kunskapsrik författarinna. Hon var gift med en ansedd senator i Massachusetts, med vilken hon hade tre barn, två söner och en dotter. Hon hade erhållit bevis på att mannen var henne otrogen, och då hon förelade honom dessa, blev han ursinnig och lät spärra in henne på en privat sinnessjukanstalt, vilket den tiden var ganska lätt. Efter ett och ett halvt års förlopp lyckades hennes bror få henne därifrån och tog henne till sitt hem. Här fick hon tillåtelse att mottaga besök av sina barn, först av sönerna och sedan av dottern. Då flickan skulle hem igen, bad modern sin bror att han skulle hjälpa henne att få behålla dottern, men han svarade, att barnet tillhörde fadern och när han återfordrade det, så fanns intet att göra åt saken. Om hon bråkade blev hon återsänd till sinnessjukanstalten. I sin förtvivlan rymde hon med barnet och sökte tillflykt hos en kväkarfamilj, men hennes gömställe upptäcktes och hon visste sig ingen råd. När miss Anthony hört hennes historia, lovade hon att hjälpa henne. Under många och stora svårigheter förde hon modern och hennes barn förklädda till Newyork. Sedan de till sent på natten vandrat från hotell till hotell, överallt avspisade med det besked att ensamma fruntimmer ej emottagas, funno de en tillflykt hos en vän till miss Anthony.

Det spordes emellertid snart att miss Anthony hade hjälpt dem, och då hon nekade att uppgiva deras gömställe hotade

familjen att låta arresteras henne vid ett av antislaverimötena. Hänvändelsen gjordes till hennes vänner, ledarna av antislaverirörelsen Lloyd Garrison och Wendell Phillips, vilka enträget besvuro henne att söka förmå hustrun återvända till sina anhöriga och utlämna barnet till fadern. Hon skadade både kvinnosaken och antislaverirörelsen genom sina överilade, om än välmenta handlingar och hon finge ej utsätta sig för risken att bli arresterad vid ett antislaverimöte på grund av en olaglig handling. Hon svarade dem: »Om jag svek denna kvinna skulle jag förakta mig själv. Då jag gav henne skydd och tröst, tänkte jag endast på att jag var en mänsklig varelse, som man bad om hjälp. Jag gav mig icke tid att överväga om jag därigenom skadade någon 'saks' goda namn och rykte, och det slags betänkligheter skall ej heller nu förmå mig att utlämna henne till hennes släktingars grymma behandling. Likaväl som jag trotsar lagen för att hjälpa en slav, trotsar jag den för att hjälpa en förslavad kvinna.» Men varken Garrison eller Phillips kunde se saken från en kvinnas eller moders ståndpunkt. De kunde icke känna för den vita kvinnans som för den svarte mannens övervåld. Sådan är könsolidariteten hos männen.

Då hon kort därefter träffade Garrison i Albany, frågade han: »Vet ni ej att Massachusetts lagar ge fadern rätt över barnet?» — »Vet ej ni», svarade hon, »att Förenta Staternas lagar ger slavägaren rätt över slaven? Ni själv bryter ju mot lagen varje gång ni hjälper en slav till Kanada. Ni säger att ni vill hellre dö än utlämna en slav till hans herre. Jag vill hellre dö än taga detta barn från modern och utlämna det till fadern.» En man stod dock uppmuntrande vid hennes sida. Fadern skrev till henne: »Juridiskt sett har du handlat orätt, men moraliskt har du handlat rätt, och jag skall inte svika dig.»

Modern bodde hos en läkarefamilj i Newyork och hon försörjde sig och barnet med sömnad; de pengar hon haft innestående i en bank hade mannen uppburit och förbjudit hennes förläggare att till henne utbetala vad hon hade till-

godo på sina böcker. Med tiden blev hon mindre försiktig och lät flickan gå ensam till söndagsskolan. Så blev hon en dag uppsnappad, kastades in i en vagn och återfördes till fadern. Alla försök att få henne tillbaka till modern misslyckades.

Läkaren, hos vilken hon bodde, försäkrade att hon var fullkomligt frisk till själen, vilket även andra som kände henne intygade.

Susan Anthony var den födde organisatorn och som sådan såg hon genast vad som erfordrades. De få reformer som genomförts för kvinnor och barn hade varit nådesmulor utan erkännande av kvinnornas likställighet med männen inför lagen; men i och med det organiserade kvinnoaksarbetet blev frågan om kvinnans ställning inför lag och sed en samhällsfråga av vital betydelse -- en som inte längre kunde ignoreras.

Många av deltagarna i Seneca-Falls-mötet drogo sig tillbaka, då åtlöje, förakt och förföljelse började hagla över dem. Det hände vid mötena att ursinniga folkhopar trängde sig in i lokalen, kastade sten och ruttna ägg på talarna, slog sönder fönsterrutorna och bänkarna, ja, tände eld på byggnaden till och med.

Trots allt detta motstånd, med den rika arsenal av löje, hån och råhet, som det absoluta oförståndet förfogar över, gav Susan Anthony och hennes modiga arbetskamrater -- främst av alla mrs Stanton -- icke tappt. När vi svenska kvinnor stundom känna oss missmodiga över det sätt varpå vår rösträttsfråga behandlas i Första kammaren och i högerpressen, så ligger det kanske ett slags tröst i att andra länders kvinnor haft det lika svårt eller ännu värre innan de nått målet.

Några enstaka episoder från Susan Anthonys långa kampanj belysa kanske bäst hennes storslagna personlighet och enastående egenskaper som agitator och organisatör. Hennes absoluta oräddhet inför vad hon ansåg vara rätt att förfäkta är ett av de mest framträdande dragen. Aldrig en dagtingan av fruktan för personliga obehag eller svårigheter för henne själv, då det gällde de ideal hon stred för.

Såväl nykterhets- som antislaveriföreningarna sågo med ovilja kvinnosaksrörelsen, i all synnerhet rösträttsfrågan. Bland enskilda kårer voro präster och lärare de svåraste motståndarne för att ej tala om pressen, vars grovkorniga smädelser och svamliga sentimentalitet vi här i landet ej kunna göra oss ett begrepp om — fast vi just ej äro bortskämda av överdrivet gillande. Vad som på 1850-talet i Amerika skrevs om kvinnorörelsen kan anständigtvis ej återges. Och då jag här gör en liten axplockning ur referatet av ett rösträttsmöte i Syracuse 1852, så vill jag nämna att skribenten ej är bland de värsta. Det är »Newyork Herald» som skriver:

»Farsen i Syracuse har spelat ut sin roll. Vi offentliggöra i dag sista akten, varav framgår, att Bibelns auktoritet som obetingat rättesnöre för människornas tro och handlingar har blivit nedröstad och vad man kallar 'Naturens Lagar' har satts upp i stället för den kristna moralen. — Dessa möten bidraga ej att öka kvinnornas inflytande, att höja deras ställning eller förskaffa dem aktning hos det andra könet. Vilka äro dessa kvinnor? Vad vilja de? Vilka motiv drivas de av? Personerna i denna fars erbjuda ett egendomligt skådespel av en sammanrafsad skara av båda könen. Några av dem äro gamla nuckor, vilkas personliga behag aldrig ägt någon lockelse och som blivit åsidosatta av det andra könet. Så är det kvinnor, vilkas äktenskap blivit olyckligt genom deras eller deras mäns omedgörlighet. Andra återigen äro manhaftiga, naturens missfoster, liksom hönor som gala. (Rösträttsmötena kallades också »Hönsmöten»). Så är det dem som drivas av en gränslös äregirighet, som tro att de i intellektuellt hänseende stå över alla andra och njuta av att se sina tal och föredrag i tryck. Utom dessa vi redan ha nämnt, finns det ett slags vilt entusiastiska kvinnor, ärliga men totalt förryckta, liksom de fanatiska antislaveriivrarna och största delen av dem ha även antislaverifeber i blodet. De flesta av dessa kvinnor äro ytliga, fåfänga och skrävlande. Männen som deltaga i dessa möten äro

nattmössor och borde bära kjolar. Varför blev kvinnan från första början mannen underdånig? På grund av sin natur, sitt kön, liksom negern är och i alla tider skall bliva ringare än den vita rasen och dömd till underkastelse. Och just därför att det är kvinnans natur är hon lyckligast så. Kvinnorna själva vilja icke hava denna lag omstörtad. Vad begära dessa kvinnor? De vilja ha rätt att rösta, att bli medlemmar i senaten för att i debatternas hetta utsätta sig för samma råa skämt och opassande språk som de vid mötet måste höra av pastor Hatch. De önska bekläda alla de ställningar männen nu intaga, såsom jurister, läkare, sjökaptener, generaler. Det skulle vara trevligt om vi i tidningen skulle läsa att Lucy Stone under det hon inför rätten förde en klients talan plötsligt nedkom med en präktig, sprattlande pojke eller att pastor Antoinette Brown av samma skäl blev hejdad mitt i en predikan» o. s. v. som ej kan återges i anständigt sällskap.

En annan tidning — »The Syracuse Star» — skriver: »— — — De eländiga varelser som deltaga i dessa möten äro tjutande kvinnor och gamla käringar i byxor, doktrinärer av renaste vatten, antislaverianhängare av värsta slag, förkunnare av så fördömliga lärdomar och förbannade kätterier, att alla djävlarne i helvetet skulle rysa om de hörde dem.»

Kvinnorna behövde ej frukta att deras sak skulle tigas ihjäl, därom drog pressen försorg. När man läser de hätska utfallen tycker man att Nya Dagligt Allehanda är riktigt städad och fin.

Den av »Newyork Herald» omnämnde pastor Hatch blev nedtystad av Susan Anthony genom frågan, hur det kom sig att »nåldynepräster» alltid voro de svåraste motståndarne till kvinnornas rösträtt? »Nåldynepräst» var en sådan, vars studier bekostats av syföreningar.

Under kampanjen i Syd-Dakota besökte en gång Susan Anthony och Elizabeth Stanton en kyrka, där en ung präst tog heder och ära av hela kvinnökönet. Efter predikan gingo de båda damerna fram och skakade hand med honom, varvid

miss Anthony sade: »Om ni har en mor, så borde hon lägga er över sina knän och ge er en ordentlig risbasta.» Här inföll mrs Stanton: »För min del tackar jag er för den utmärkta illustration ni givit till mitt påstående att de ortodoxa prästerna äro våra största motståndare.»

Den nyss så värtalige mannen hade ej ett ord till sitt försvar.

Kvinnorna saknade dock ej stöd bland kyrkans män: Henry Ward Beecher ensam uppväger i personligt anseende alla motståndarna. När slaveriet var upphävt, kom frågan om negrernas politiska rättigheter. Kvinnosakens ledare hade genast ställningen klar. Nu när negrernas rösträttsfråga stod på dagordningen borde kvinnornas fråga lösas samtidigt. På Antislaveriföreningens möte i Newyork 1866 föreslog Kvinno-saksföreningens styrelse, att man skulle sammansmälta de båda föreningarna till en »Likställighetsförening», som skulle kräva politisk rösträtt för alla utan hänsyn till färg, ras eller kön. Många av Antislaveriföreningens ledare talade för saken. Stephen Foster förklarade att kvinnornas rösträtt var en ännu viktigare fråga än negrernas. Man kunde icke begära att kvinnorna skulle agitera för andras politiska rättigheter landet runt, så länge deras egna krav på rättigheter åsidosattes.

Vid detta tillfälle talade även Henry Ward Beecher — bror till Harriett Beecher Stowe, författarinna till »Onkel Toms stuga» — dessa uppmuntrande ord: »Våga vi verkligen ej giva rösträtt till Nya Englands upplysta kvinnor, när vi törs giva den till hela skaror av frigivna afrikaner, hela svärmar av irländska emigranter — — — . De stora samhällsintressena i Amerika behöva kvinnornas medverkan. Samhället må taga sig av de miljoner som komma utifrån och ge vård och fostran åt deras barn. Det är kvinnornas plikt att deltaga i detta arbete. Män och kvinnor böra samarbeta i det offentliga livet som i alla andra förhållanden. Ty vad Gud har sammanfogat skola människor ej åtskilja.

Nationen når icke sitt mål, och kvinnorna når icke sitt mål, förrän där ej längre göres skillnad mellan könen rörande

medborgarrätt och medborgarplikt, förrän där ej längre finnes jude eller grek, fri eller träl, man eller kvinna.

Det säges att kvinnan har tillräckligt verksamhetsfält för anlag och förmåga, när hon stoppar sin mans strumpor — om hon har en man — och sköte sina barn — om hon har några barn. Men den kvinna som icke lever för något utom sitt hem är icke en fullvuxen kvinna. Hon duger icke att uppfostra amerikanska medborgare. Kvinnans verksamhetsområde får ej inskränkas till hemmet, det skall omfatta hela samhället.»

Mötet beslöt att insända en rösträttspetition till kongressen. På samma gång beslöts en kraftig agitation i staten Newyork, vars författning skulle revideras följande år.

I spetsen för agitationen står Susan Anthony och Elizabeth Cady Stanton. Men nu kommer den gamla vanliga historien, när det gäller kvinnorna — densamma som vi här i Sverige fått kännas vid när det gällde införandet av den s. k. allmänna rösträtten — *kvinnorna skulle vänta*.

»Nu är negrernas timme» — *sedan* kommer kvinnornas. Tiden var inte mogen, hette det. Mrs Stanton var nära att ge vika för övertalningarna, men Susan Anthony blev förbittrad över förslaget och förklarade att hon förr ville hugga av sin högra hand än agitera för negrernas rösträtt och icke samtidigt för kvinnornas. Hon — och många med henne — kände det som en blodig orätt och förnedring att man nekade dem — landets egna döttrar, trots alla deras förtjänster — vad man ej fruktade för att giva slavarne från igår, den av alla amerikanare så föraktade negerrasen — människosläktets paria.

De flesta kvinnoaksföreningar efterkommo uppmaningen att agitera för negerns rösträtt och själva vänta, utom Likställighetsföreningen med Susan Anthony i spetsen. Det blev hon som ordnade agitationsarbetet i staten Newyork, skaffade lokaler till mötena, utsände inbjudningar och uppmaningar att medverka, sörjde för notiser i pressen, skickade omkring flygblad o. s. v. Och det svåraste av allt — hon skaffade

pengar. Då det fattades sådana, tog hon ur sin egen knappa kassa eller vände sig till fadern, som alltid var villig att hjälpa, fast hans tillgångar ej voro stora.

I över 50 år ledde hon agitationen för kvinnornas rösträtt. År efter år har hon rest från stat till stat, i österns tätbefolkade städer och byar, såväl som i västerns öde nejder, där man knappt hade en aning om rörelsen. Intill sin sena ålderdom har hon genomplöjt unionens stater från öster till väster, från norr till söder och hållit tusentals möten. Varhelst kvinnornas rösträtt har haft minsta lilla utsikt, har hon varit den ledande och aldrig låtit sig hejdas av nederlag utan fortsatt kampen med samma outtröttliga energi. »Det finns knappast någon stad om än så obetydlig, mellan Newyork och San Francisco, där hennes röst icke hörts», skriver mrs Stanton. »Vem kan räkna alla föredrag hon hållit, i församlingshus, i kyrkor, i skolor, från järnvägsplattformer, i lador och skjul och under bar himmel, i eleganta hotell och i ruskiga kroglokaler. Eller beskriva de olikartade åhörarskaror av alla sociala läger, som hon hänryckt och intresserat. Än se vi henne på en avlägsen prärie tala enkla och lättfattliga ord till en samling män, kvinnor och barn, sittande på ohyvlade bräder i en ofärdig byggnad och än i en salong diskuterande med vetenskapsmän och journalister. Så seglar hon uppför Columbiafloden och klättrar över Oregons och Washingtons branta berg för att komma tids nog till ett möte. Slutligen se vi henne träda fram för lagstiftande församlingar, författningskommittéer och kongressutskott och debattera med senatorer och jurister om författningens anda och bokstav.»

»Hennes sätt att tala», fortsätter mrs Stanton, »är raskt och kraftigt. Hon är slagfärdig i debatten och varje situation vuxen. Många gånger under vår resa i västern, särskilt på vår första tur i Kansas och Kalifornien kunde vi plötsligt bliva uppmanade att tala till kvinnorna som samlats på stationen. Jag blev orolig och bad henne börja. Utan ett ögonblicks besinning fann hon de ord och uttryck som passade bäst och ingav mig mod att understödja henne. Då vi be-

sökte dövstuminstitutet i Michigan, yttrade jag till henne: 'Så skönt, här slippa vi att tala åtminstone.' I detsamma kom anstaltens föreståndare och frågade om vi ej ville tala för eleverna, som samlats i kapellet för att höra oss. Miss Anthony gick raskt kyrkgången fram och steg upp på talarestolen, som om det var den naturligaste sak i världen. Föreståndaren tolkade i tecken hennes ord och åhörarnes skratt, tårar och bifall visade att de uppskattade hennes humor, patos och argumentering. Men en enda gång under alla dessa resor lät miss Anthony sig förbluffas, det var då hon anmodades tala på en sinnessjukanstalt. En vän som var med henne viskade: Försumma ej ögonblicket — det är kanske första och sista gången du har tillfälle att tala till dina likar, enligt Förenta Staternas uppfattning av kvinnornas politiska kompetens.»

Om motståndet från männen var tungt att bära, när partierna — demokraterna, republikanerna och folkpartiet, alla lika — sveko sina löften för de respektive programmen: negrerna först, så nykterheten, så 8-timmarsarbetsdagen, så männen på Hawaii och Filippinerna och sedan kvinnorrösträtten, så var dock motståndet från kvinnorna själva den tyngsta bördan. Till och med inom »Likställighetsföreningen» var man på sina håll chockerad av miss Anthonys och mrs Stantons radikala idéer. Den förra yttrar därom: »Försiktiga människor, som alltid äro rädda för vad 'folk skall säga' och med oro tänka på sitt anseende och sin sociala ställning, åstadkomma aldrig reformer. De som taga saken på allvar måste vara beredda att bli allt eller intet i världens ögon, de måste offentligt och privat, i tid och otid visa sin sympati med föraktade och förföljda idéer och dessas bärare samt taga följderna.»

Om ett kvinnligt rösträttsmöte, anordnat av »de försiktiga», skriver hon: »Vackert som en salongsunderhållning, men som ett rop på frihet eller en protest mot tyranniska lagar, kunde inte en sparv på taket vara mera ofarlig.»

Kvinnornas ständiga eftergifter för de politiska partiernas

uppmaningar att vänta, tills den eller den frågan först blivit löst — *sedan* skulle deras tur komma — för staten Newyorks räkning »bara» 67 år — från 1848 till 1917 — vållade miss Anthony många bekymmer. Hon visste av lång erfarenhet, att när ett parti väl kommit till makten glömmet det så lätt de vackra löftena som byggts på principer och rättfärdighetskänsla och som utbytas mot partiintressen, så snart makt står bakom dessa. Hon skriver härom år 1870:

»Jag önskar inte att någon människa eller något parti skall begå våldshandlingar, men jag ber enträget och allvarligt att något måtte hända som förmådde väcka denna nations kvinnor till så pass självaktning, att de insågo den förnedring de leva i; något som kunde tvinga dem att bryta oket och ge dem en gnista tro på sig själva, som kunde lära dem att först och främst vara trogna mot kvinnosaken; något som kunde lära dem inse att män lika litet kunna känna, tala eller handla för kvinnor, som den gamla slavägaren för sina slavar. Faktum är att kvinnorna bära slavbojor och det är så mycket mer förödmjukande, som de ej veta om det. O, att förmå dem att se och att känna, att förmå ge dem mod och väcka deras samvete att tala och handla för deras egen frihet, om än hela världen hånar och föraktar dem därför.»

Få kvinnor kunde som hon överse situationen och genomskåda partipolitikens beräkningar.

Vid rösträttsföreningens årsmöte i Washington 1871 voro några av medlemmarna så oroliga för »vad Susan kunde komma att säga», att en av dem, Mrs Hooker, åtog sig ledningen och bad »lilla rara Susan» och Mrs Stanton att ej närvara, då detta var ett mycket viktigt möte — antagligen det sista som behövdes — och krävde diskretion och kvinnligt takt. Till slut såg hon sig dock tvungen att anlita deras hjälp och bad Mrs Stanton om »argument» och Miss Anthony om adress på en manlig talare, sedan alla hon vänt sig till svarat nej.

Men Miss Anthony tyckte icke om att bli undanskjuten,

där hon visste att hennes rätta plats var och skrev härom till mrs Stanton, föreningens ordförande:

»Mrs Hookers hållning överraskar mig inte. Hon är lik varje nyomvänd i en rörelse. Jag är säker om att varenda en av apostlarna i tur och ordning efter sitt inträde i ledet, ansåg sig kunna förbättra Kristus' metoder. Det enda som förvånar mig är att du, pionjären, skulle niga och säga till alla dessa nyomvända: Varsågod och styr om det. Jag vet ju att era kunskaper, ert omdöme, er takt och bildning är överlägsna mina. Jag överlämnar helt och hållet åt er det goda gamla skeppet. Jag har aldrig sett en så brottslig efterlåtenhet som din dessa senaste två år. — — — — — Så jag har sört över min oförmåga att förmå dig att känna och inse vikten av att stå fast och själv hålla rodret på vårt goda gamla skepp, tills det kommit i hamn efter stormbyarna.»

Mrs Hooker måste förödmjuka sig och be miss Anthony om hjälp, när hon förstod att hon tagit sig vatten över huvudet. Hon blev sedermera en god kraft i arbetet för rösträtten, när hon lärt sig litet mer av dess historia.

Under de senaste 10-tal åren hade mötena i allmänhet varit lugnare och pressen välvilligare. Men så kunde det hända genom en eller annan tillfällighet att mrs Stanton och miss Anthony utmanade den allmänna meningen, och så hade de stormen över sig i all dess gamla våldsamhet. Vid ett möte i San Francisco, där de blivit ytterst vänligt emottagna av publiken och erhållit gillande referat i tidningarna, skedde ett häftigt omslag i stämningen, därför att de båda damerna besökt en kvinna i fängelsät för att erfara närmare omständigheter rörande det mord på sin älskare, som hon gjort sig skyldig till. Aftontidningarna uttalade sig skarpt om fängelsebesöket och vid miss Anthonys föredrag samma dag var lokalen fylld till trängsel; många av den mördades vänner voro närvarande, beslutna att intet ord till den brottsligas försvar skulle få uttalas.

Miss Anthonys ämne var: »Rösträttssedelns makt», och

föredraget emottogs ytterst välvilligt tills hon kom till tilllämpningen. Hennes avsikt var att visa hur falskt påståendet var, att alla kvinnor försörjas och skyddas av män. Hon hade tydligt och klart framhållit att i nästan varje kvinnas liv kom en tidpunkt, då hon måste lita på sig själv. Även om hon medgav att varje man beskyddade sin hustru och dotter, sin mor och syster, så visade de dagliga tidningarnas spalter att mannen beskyddade icke kvinnan som kvinna. Hon gav flera exempel ur verkligheten som belyste påståendet, bland dessa de erfarenheter Syster Irene gjort vid det hittebarnshus hon för ett par år sedan upprättade i Newyork. Under dess första verksamhetsår nedlades, enligt årsberättelsen, 1,300 spädbarn i korgen vid dörren. »Dessa siffror», sade hon, »visade att det åtminstone fanns 1,300 kvinnor i den staden, vilka icke voro beskyddade av män.» — — »Om alla män» — slutade hon med eftertryck på varje ord — »hade beskyddat alla kvinnor så som de ville ha beskyddat sin egen hustru och dotter, så skulle ni ej denna natt ha en Laura Fair i ert fängelse.»

En storm av visslingar bröt lös från varje hörn av den stora salen. Ljudet var henne välbekant sedan de gamla anti-slaverimötena och de första rösträttsmötena och hon stod lugnt kvar till oväsendet lagt sig, då hon upprepade satsen. Visslingarna började åter men denna gång blandade med applåder. Åter väntade hon en stund och upprepade för tredje gången sina ord. Hennes mod väckte publikens beundran, visslingarna kvävdes av applåderna och hon slöt sitt föredrag med orden: »Jag säger er att kvinnan får icke vara beroende av mannens beskydd, utan måste läras att beskydda sig själv, och denna åsikt står jag fast vid.»

Nästa morgon beskylldes hon i tidningarna för att ha försvarat mordet och gillat det liv Mrs Fair hade fört. Ryktet spreds över hela landet och pressen i östern som i västern enades i att klandra och fördöma. — »Aldrig under hela min bittra erfarenhet har jag varit i hetare eld», skriver miss Anthony i sin dagbok. Icke ett ord till hennes försvar eller i

sanningens intresse förmärktes, och då hon talade å platser i närheten av San Francisco »hängde» — som hon uttryckte det — »tidningarnas skugga över mig».

Skuggan var dock av övergående art, och då hon ett par veckor senare talade i San Jose hade hon ett ytterst tacksamt auditorium under en timme och fyrtio minuter. Men själv hade hon svårt att glömma den och då hon någon tid därefter var på en föredragsturné i Oregon, skriver hon till sin vän och själsfrände mrs Stanton:

»Jag emotser min avrättning onsdag afton med en fasa och förskräckelse som jag aldrig förr drömt om, men till stupstocken måste jag, även om en ny San Franciskotortyr väntar mig. — Egentligen borde vi blygas över att vi ej sade hela sanningen och illustrerade den med det ohyggliga exemplet från fängelset. Det skulle ha gjort att vi båda blivit utvisslade och jagade ur den gudlösa staden — gudlös i att trampa kvinnokönet under sin fot. Då jag förra veckan rullade över oceanen och trodde att nästa våg skulle uppsluka skeppet, gjorde jag ett överslag av mina underlåtenhetssynder och kom till det resultatet att ingen var så oförlätlig som att jag ej talade ut i San Francisco. Jag ville hellre ha medvetandet att ha sagt vad som borde sägas om Laura Fair och det sociala eländet, med San Franciskos och hela nationens visslingar och tjut omkring mig, än lovord och applåder med detta ord osagt. Det var som att tala i Syd-Karolina och inte illustrera mänskligt förtryck med negerslaveriet. Gud hjälpe mig, men jag måste befria min själ från denna börda.»

Den fruktade censuren uteblev och hon blev väl refererad, även om vederbörande kallade hennes doktriner »farliga, upproriska och utförbara, ledande till anarki i hemmet och kaos i samhället».

En episod som ej bör förbigås då Susan Anthonys liv och gärning omnämnes är följande:

År 1867 genomfördes en lag i territoriet Washington som gav rösträtt åt alla vita amerikanska medborgare över 21 år. Enligt denna ansågo de ledande rösträttskvinnorna, under-

stötta av framstående jurister, att de voro berättigade att rösta. Miss Anthony beslöt att göra försöket och avgav sin röst kl. 7 på morgonen den 5 november 1872. Flera kvinnor följde exemplet. Men då det demokratiska partiet misstänkte att kvinnorna röstade med republikanerna — som de också gjorde, därför att partiet sade sig gynna deras sak — protesterade de mot tilltaget, fast de förut tillrätt detsamma. — Två veckor senare infann sig en poliskommissarie hos miss Anthony med en arresteringsorder. Han avböjde dock hennes förslag att sätta handklovar på henne. Hennes förhör försiggick i samma lilla ruskiga lokal, där i forna dagar förrymda slavar brukade förhöras innan de återsändes till sina ägare. När domaren överlade med åklagaren om dagen för vittnens inkallande, anmärkte miss Anthony, att hon var upptagen av föredrag i Ohio till den 10 december. »Men ni är ju i fängsligt förvar den tiden.» — »Jaså, det hade jag glömt», svarade hon.

Andra förhöret ägde rum den 23 december i den vanliga domsalen inför ett stort auditorium. Ett par av Amerikas skickligaste och mest ansedda jurister hade erbjudit henne sin hjälp. Domaren förklarade alla de röstande kvinnorna skyldiga, dock fingo de vistas på fri fot mot borgen av 500 dollars vardera. Alla betalade utom miss Anthony. Det hjälpte icke med de mest värtaliga och logiska försvar av hennes advokater. Hon nekades till och med rätten att dömas av en jury. De 100 dollars hon dömdes att erlägga i böter, förklarade hon sig ej ämna betala — »motstånd av orättvisa är lydnad mot Gud». Pengarna blevo aldrig utkrävda.

Sålunda slutade rättegången i Amerikas Förenta Stater versus Susan B. Anthony.

Om de strapatser hon hade att utstå under sina agitationsturnéer, ofta utsträckta till flera månader med föredrag varje dag, stundom två, får man en föreställning genom utdrag ur ett brev hon skrev från Olympia: »Här är jag nu, den 22 oktober. Min resplan var: Portland, nedför Villamettefloden tolv mil till Columbia, sedan nedför floden hundra

mil till mynningen av Cowlitz, Monticello; sedan nittio mil i diligens, sextio av dem den knaggligaste väg jag tänkt mig. Tjugofem mil till Pumphreys hotell, kom dit kl. 6, superade och gick till sängs; väcktes kl. 2 och ut igen 2.30 — i djupaste mörker — lykta på varje sida av vagnen — fjorton mil och så frukost kl. 7, hästarna släpade sig fram hela vägen; vidare aderton mil, vägen oländig, måste gå långa sträckor; sedan trettio mil god väg och kom hit 5.30. — Följande dag skriver hon: Jag reser till Port Madison i kväll och på måndag till Port Gamble, sedan tillbaka för territorialmötet onsdag, sedan ned till Portland och därifrån söderut. Jag har färdats 1,800 mil på femtiosex dagar, talat fyrtiotvå aftnar och många dagar och jag är trött, trött. Gott agitationsarbete men dåligt ekonomiskt resultat.

Ett moment i motståndarnes taktik — använt ännu, som d:r Anna Shaw även har fått erfara — var att beskylla rösträttskvinnorna för att agitera för »fri kärlek». När miss Anthony talade om brister i äktenskapslagen, så var det endast för att försvara »fri kärlek» och väcka förakt för äktenskapets helgd. »Under förevändning att försvara kvinnorna mot föregivna orättvisor, försöker miss Anthony att ingjuta i deras sinnen ringaktning för allt som är rätt och härdvunnet i den nuvarande samhällsordningen», skriver en tidning.

Att skribenten skulle få tacksamma insändare, undertecknade »En hustru och en moder», »En äkta man» o. s. v. var ju att vänta och bars med jämnmod.

Stat efter stat har miss Anthony bearbetat med hela styrkan av sin vältalighet och sitt brinnande nit för kvinnornas upprättelse och hon hade glädjen uppleva segertimmen i fyra av dem. Det federala rösträttsförslaget, som väntar sista avgörandet i höst, kallas »Susan B. Anthonys admendment» och framställdes för 20 år sedan. Hennes förvissning om att rättvisa slutligen skall skipas åt kvinnorna i hela landet, i hela världen, var orubblig. Sista gången hon talade offentligt — det var vid festen på hennes 86:te födelsedag — slutade hon

sitt anförande med orden: »Failure is impossible» — att misslyckas är omöjligt.

Det var under hennes ordförandeskap som Internationella rösträttsalliansen bildades i Washington år 1902, och då alliansen två år senare avhöll en kongress i Berlin tvekade hon ej ett ögonblick, trots sina 84 år, att företaga den långa resan, och ingen som såg henne, där hon alternerade med Mrs Catt som ordförande, märkte ett spår till andlig eller fysisk svaghet. Det var med mer än entusiasm, det var med andakt vi delegerade sågo upp till henne vid tanken på det stora ööverskådliga livsverk hon utfört. Med den ytterliga anspråkslösheten i hennes natur var vördnad det hon sist väntade eller önskade. Vänlig, enkel och rättfram bemötte hon oss som gamla vänner och arbetskamrater och vann kärlek i lika hög grad som beundran och tacksamhet.

Innan hon företog resan till Berlin framförde hon för sista gången kvinnornas krav på rösträtt inför senatskommittén, och då hon slutade sitt anförande var det med en skälving på rösten hon erinrade om, att hon varje år sedan 1869 framställt samma begäran och att hon en gång fått till svar: Vänta tills negern fått rösträtt. Efter en paus tillade hon: »Vi ha väntat — vi gingo åt sidan för negern; vi väntade för att miljoner emigranter skulle få rösträtt, nu måste vi vänta tills männen på Havaii, Filippinerna och Porto Rico ha fått rösträtt; sedan kommer otvivelaktigt turen till Kuba. För alla dessa okunniga främlingar skola bildade och upplysta amerikanska kvinnor stå tillbaka och vänta. Huru länge skall denna upprörande orättvisa fortgå?»

Det finns i »Pearsons Magazine» en artikel, skriven 1903, som heter »Susan Anthony i sitt hem», och då vi hittills mest sett henne i det offentliga arbetet, bör hennes privatliv även ha sitt intresse. — »Den tiden får väl nu anses vara förbi, att en kvinna endast därför att hon begär politisk rösträtt skall fränkännas de traditionella kvinnliga dygderna. De fyra ursprungliga ledarne av rörelsen mer än 50 år tillbaka voro Lucretia Mott, Elizabeth Cady Stanton, Lucy Stone

och Susan B. Anthony. De tre förstnämnda gifte sig, skötte hushåll och uppfostrade barn och kunde sålunda praktiskt tillbakavisa beskyllningen att kravet på rösträtt förstörde alla kvinnliga instinkter rörande hem och familjeliv. Men miss Anthony, som förblev ogift — ehuru ingalunda av brist på giftermålsanbud — blev därigenom skottavla för alla kritikens och elakhetens pilar.

Författaren av artikeln levde sex år under miss Anthonys tak och bör därför ha insikt i sitt ämne. — »Då jag bläddrar i en gammal dagbok», skriver hon, »finner jag följande från de första dagarna efter min ankomst till hennes hem: »Vilken husmor Susan Anthony är! Vad skulle världen säga, om den såg henne så som jag sett henne denna vecka, från vind till källare på upptäcktsfärd efter spindelvävar och damm, som ingen annan sett, sedan rådgjorde hon med kokerskan om matordningen, tog fram lakan och handdukar ur de lavedeldoftande lådorna för sina gäster — en oöverträfflig husmor. Hennes ordningssinne och omtanke för sin omgivning fröjdar min själ.» — På ett annat ställe heter det: »Vi ha satt ihop en tidningsartikel och under det jag skrev och vi överlade om innehållet, satt hon vid brasan och fällade handdukar.» »Jag önskar att jag inget annat hade att göra under mitt återstående liv än sitta stilla här hemma och stoppa strumpor och falla handdukar och samla mina vänner omkring mig och en av dem skulle läsa högt och så skulle vi diskutera.» — Miss Anthonys dagliga liv är mycket enkelt, nästan asketiskt. Hon stiger upp kl. 7 och hurudan temperaturen än är, stiger hon genast i badkaret. Först efter sitt åttionde år har hon låtit övertala sig att kylslå vattnet. När hon kommer ned till frukosten med det silvervita häret slätkammat över öronen och ett stort vitt förkläde knutet om livet ser hon ut som en rar gammal mormor och det vill stark inbillningskraft till för att tänka sig henne på en plattform, utmanande en visslande och skrånande pöbelskara, eller i en domsal, försvarande sin sak inför en Förenta Staternas domare. Hon är kvinnlig i varje instinkt, i de vackra toalettsaker hon

tycker om att ha på sitt toalettbord, i spetsarna på hennes klänningar, i kärleken till det lugna, förfinade och konstnärliga i allt. Hennes diet är av den feminina sorten — te och kaffe, smör och bröd, grönsaker, efterrätter — helst frukt. Hennes hem är enkelt som ett kväkarhem, mycket hygieniskt och mycket bekvämt, med tjocka mattor och gungstolar, gammaldags soffor och de mest sömningivande sängar.

Men i denna fridens boning är arbetet allenahärskare. Där finns ingen plats för lättja. Överallt äro böcker, tidsskrifter, tidningar och skrivsaker. Flera gånger om dagen kommer den tungt lastade brevbäraren med post. — — — Den som ej sett miss Anthony i hennes hem har ingen aning om en sida i hennes karaktär, den mjuka, ömma, hänsynsfulla och moderliga sidan. För den som råkar fälla ett överilat ord eller begå en självisk handling har hon alltid en ursäkt — det enda hon har svårt att tåla är *planlöshet*. Hon har större fördrag med en skälm än med en person som handlar utan plan. Hennes fördragsamhet gent emot kvinnor kan ej beskrivas. Vilka deras laster, svagheter, dårskaper eller fel än äro, så har hon alltid ett ursäktande ord: folk har ej rätt att vänta mer av sådana som blivit behandlade som barn, som dockor, som slavar; kvinnorna måste bliva fria och självständiga och först efter generationer av frihet och oberoende kunna de anses för självansvariga varelser. Hennes givmildhet åstadkommer ofta komplikationer i hushållsordningen, som när steken försvinner ur skafferiet, luffaren bakom trädgårdshäcken och miss Anthony ser skuldmedveten ut under den köttlösa middagen.

Många kvinnor ha sagt, att de kunna ej se på miss Anthonys porträtt utan att röras till tårar vid tanken på vad hon gjort för dem och deras barn. Det är sant att ingen kan se i hennes ansikte, där varje drag, varje fåra förtäljer sin historia om tålmod, ståndaktighet, mod och uthållighet utan en känsla av djupaste tacksamhet och beundran, blandad med bitterhet över den förföljelse hon lidit och de falska beskyllningarna under alla de många åren. För dessa som känna

henne är hon förkroppsligandet av husliga dygder och kvinnlig charm, älskaren och försvararen av hemmets härd; en som har givit ett helt långt liv i ädel strävan för att bygga hemmet på en rättvisare och lyckligare grundval, att göra kvinnorna starkare och ädlare, att förmå denna stora republik till harmoni mellan praktik och teori, att skapa förhållanden som tillförsäkra oss bättre medborgare och en ärligare styrelse — en kvinna, vars alla handlingar och syften ha gällt en högre civilisation.

Efter en kort sjukdom insomnade Susan B. Anthony vid 86 års ålder den 13 mars 1906.

När hon fördes till den sista vilan, var det många av hennes närmaste vänner som vittnade om hennes storslagna personlighet och bland dem de två som stodo henne närmast i arbetet, d:r Anna Shaw och Mrs Chapman Catt, ur vilkas tal slutorden må anföras.

Mrs Catt slöt sitt anförande sålunda: »Vi sörja över henne i dag och det smärtar vårt hjärta att mista henne. Vi beundra, vi vörda och ära henne, därför att hon var stor, men vi sörja över henne därför att vi älska henne. Vem kan säga varför vi älska? Det var något hos henne som ej kan beskrivas men som vann våra hjärtan. Var det kanske hennes anspråkslöshet, hennes osjälviskhet, hennes omtanke för andra som kom oss att älska henne. Vi ha ej endast förlorat en ledare utan en kär, dyrbar vän, vars plats ingen kan ersätta. Vi skola aldrig mera se hennes like.

Mottot för hennes livsgärning och den anda som alltid ledde henne innefattas i skaldens ord:

»För det onda som skall dödas,
för det goda som skall stödas,
för en framtid i det fjärran
 giv dig själv.»

Vi kunna icke giva henne ett bättre tack eller bygga henne ett värdigare monument än att inrista dessa ord i

våra hjärtan och göra dem till vår ledstjärna för våra återstående dagar, under fortsättande av det verk hon nu slutat.»

D:r Anna Shaw, som de senaste åren stått miss Anthony mycket nära, yttrade under djup rörelse:

»Edra flaggor på halv stång tolka en nations förlust, men inga symboler och inga ord kunna uttrycka den kärlek och sorg som fyller våra hjärtan. Och likväl, ur djupet av vår sorg stiga känslor av sannaste tacksamhet för skönheten, ömheten och det ädla föredömet av vår Ledares liv. Det gives ingen död för sådana som hon. Det gives inga sista kärleksord. Tidevarv skola vörda hennes namn. Otaliga generationer av människors barn skola resa sig upp och kalla henne välsignad. Hennes ord, hennes verk och hennes karaktär skola fortfara att lysa upp vägen och välsigna deras liv. Hennes arbete är icke slutat och hennes sista ord icke uttalade, så länge det på hela jorden återstår en orättvisa att bekämpa eller en i kedjor slagen att befria. — — —»

Slutorden i d:r Shaws tal var ett yttrande av miss Anthony på dödsbädden: »Jag lämnar mitt arbete till dig och andra som ha varit så trofasta. Lova att uppehålla det och att icke slå av på våra fordringar. Det är så mycket att göra — betänk detta! Jag har kämpat 60 år för en liten smula rättvisa och dör utan att ha vunnit den.»

Hur outsägligt bittert är ej detta! Den tid skall komma då varje hjärta i Amerika skall känna harm och blygsel över ett sådant martyrskap. — Det är genom detta vi närma oss Löftets land. Vi ha endast att gå framåt och taga det i besittning. Utan tvekan, utan att lämna ledet, utan att uppehålla oss med att begråta förlusten av vår Ledare, går den trogna skaran framåt. Uppropet ljuder redan längs linjen. En av de unga skriver: »Det finns hundra av oss nu som vilja fortsätta det verk hon började och nästan förde till slut. Vi skola arbeta så mycket ihärdigare för att gottgöra världen förlusten av henne.» En annan säger: »Rösträttskvinnorna förnya sin trohetsed till den sak för vilken Susan Anthony levde och dog. Hennes profetiska ord »Failure is impossible»

— att misslyckas är omöjligt — skall läsas på vårt banér och inristas i våra hjärtan. — — — — —»

Hennes storhet var en alltomfattande kärlek, en kärlek som varken likgiltighet eller förföljelse, hat eller orättvisa kunde döda, och det mål för vilka sådana som hon arbetade det måste segra.

På ett porträtt av Susan Anthony vid 86 år, det sista av henne, står: *Hon gav sitt liv för kvinnorna.*

Frigga Carlberg.

Pris 40 öre.